

Vlaams
Parlement

ingediend op **384** (2019-2020) – Nr. 2
22 februari 2021 (2020-2021)

Verslag

namens de Commissie voor Binnenlands Bestuur,
Gelijke Kansen en Inburgering
uitgebracht door Paul Van Miert

over de conceptnota voor nieuwe regelgeving

van Maurits Vande Reyde, Freya Saeys, Carina Van Cauter,
Gwenny De Vroe, Mercedes Van Volcem en Tom Ongena

**over een integraal toegankelijk en universeel
ontworpen Vlaanderen tegen 2050**

Samenstelling van de Commissie voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en Inburgering:

Voorzitter: Kris Van Dijck.

Vaste leden:

Maaïke De Vreese, Nadia Sminate, Annabel Tavernier, Kris Van Dijck, Paul Van Miert;

Yves Buysse, Chris Janssens, Sam Van Rooy;

Katrien Partyka, Brecht Warnez;

Tom Ongena, Bart Tommelein;

An Moerenhout, Jeremie Vaneekhout;

Maxim Veys.

Plaatsvervangers:

Piet De Bruyn, Andries Gryffroy, Bert Maertens, Freya Perdaens, Elke Sleurs;

Adeline Blancquaert, Guy D'haeseleer, Kristof Slagmulder;

Jo Brouns, Koen Van den Heuvel;

Stephanie D'Hose, Emmily Talpe;

Meyrem Almaci, Celia Groothedde;

Kurt De Loor.

Toegevoegde leden:

Lise Vandecasteele.

Documenten in het dossier:

384 (2019-2020) – Nr. 1: Conceptnota voor nieuwe regelgeving

INHOUD

1. Toelichting door Maurits Vande Reyde.....	4
1.1. Universeel ontwerp	4
1.2. Hefbomen in Vlaanderen.....	4
1.3. Beleidsaanbevelingen	4
2. Bespreking	6
2.1. Tussenkoms van Paul Van Miert.....	6
2.2. Tussenkoms van Sam Van Rooy	7
2.3. Tussenkoms van Ann De Martelaer.....	8
2.4. Tussenkoms van Maxim Veys	8
2.5. Tussenkoms van Tinne Rombouts	9
3. Antwoorden van Maurits Vande Reyde	11
4. Replieken.....	14

De Commissie voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en Inburgering besprak op 26 januari en 2 februari 2021 de conceptnota voor nieuwe regelgeving over een integraal toegankelijk en universeel ontworpen Vlaanderen tegen 2050.

(Deze vergadering werd als videoconferentie georganiseerd.)

1. Toelichting door Maurits Vande Reyde

Maurits Vande Reyde zegt dat hij een persoonlijke reden heeft om deze conceptnota in de commissie bevoegd voor Gelijke Kansen te laten behandelen. Zijn zus heeft enkele jaren geleden een ongeval gehad waar zij een dwarslaesie aan heeft overgehouden. Daardoor is zij deels verlamd en in een rolstoel beland. Na het acceptatieproces volgt de integratie in de samenleving op basis van de nieuwe situatie. Men stelt echter vast dat de samenleving heel slecht is aangepast op het vlak van toegankelijkheid. Er zijn veel obstakels in de openbare ruimte die ervoor zorgen dat mensen met een beperking (maar ook andere mensen die van de norm afwijken) moeite hebben om zich daarin te begeven. De conceptnota is een zeer uitvoerig document geworden. Het is ook een geschikt document om er als lokaal bestuur mee aan de slag te gaan omdat het elementen bevat om een strategische visie te ontwikkelen.

1.1. Universeel ontwerp

Een universeel ontwerp van toegankelijkheid gaat vrij ver. De spreker maakt de vergelijking met smartphones. Die zijn zo ontworpen dat zij intuïtief door een grote groep mensen te bedienen zijn, zonder dat men daarbij moet nadenken. Ze voldoen aan de criteria van universeel design en zijn dus universeel ontworpen. Die gedachte zou men moeten overzetten naar de inrichting van de openbare ruimte. Dit gaat dus veel verder dan ervoor zorgen dat men overal met een rolstoel binnen kan. Het gaat ook over de manier waarop men signalisatie aanbrengt, het openbaar vervoer regelt of zorgt voor prikkelarme situaties voor mensen die aan autisme lijden. Op pagina 6 van de conceptnota wordt een overzicht gegeven van waar toegankelijkheid toepasbaar is. In feite kan iedereen daar voordeel uit halen. Als men ergens door kan met een rolstoel, dan is dat ook mogelijk voor een kindwagen of een rollator. Universeel design is dus niet toegespitst op een bepaalde groep. Het gaat erover dat de openbare ruimte voor iedereen gebruiksklaar is.

1.2. Hefbomen in Vlaanderen

Maurits Vande Reyde ziet vier grote hefbomen. In eerste instantie gaat het om de lokale besturen. Ook het openbaar vervoer is belangrijk, bijvoorbeeld met de haltes van De Lijn en de aansluitingen tussen de perrons van de NMBS. Een derde hefboom heeft betrekking op bouwen, wonen en ruimtelijke ordening. Ten slotte is er alles wat te maken heeft met digitalisering, onderwijs, media, wetenschap en innovatie. Op die domeinen kan men flankerend werken om de toegankelijkheidsgedachte vorm te geven.

1.3. Beleidsaanbevelingen

1.3.1. Engemaakte strategie Vlaanderen universeel tegen 2050

Het allerbelangrijkste is dat er in Vlaanderen een visie wordt ontwikkeld. De spreker zou al heel tevreden zijn mocht dat deze zittingsperiode lukken. Hij wil zich baseren op het Noorse voorbeeld. In Noorwegen is tijdens het eerste decennium van de jaren 2000 het voornemen ontwikkeld om het land beter toegankelijk te maken. Men beschouwt dit als een mensenrecht en het principe werd opgenomen in de antidiscriminatiewetgeving. De Noorse visie werd uitgewerkt in een eerste document uit 2009 en een vervolgdokument uit 2015. Daarin wordt heel gedetailleerd beschreven welke

domeinen men wil aanpakken, welke de doelstellingen zijn, hoe men die wil behalen en monitoren. Het betreft een transversale visie over alle beleidsdomeinen heen. Die documenten vormen een mooie basis voor wat men in Vlaanderen zou kunnen doen. Het zou goed zijn mocht men vanuit Gelijke Kansen een dergelijke visie kunnen ontwikkelen. Men zou per beleidsdomein moeten kunnen komen tot bindende afspraken over waar men in Vlaanderen naartoe wil met de toegankelijkheid. Dit moet leiden tot een eengemaakte transversale visie die opgevolgd en gemeten kan worden.

1.3.2. Lokale besturen engageren

De lokale besturen zijn de belangrijkste partner om het toegankelijkheidsbeleid vorm te geven. Op dat niveau beschikt men over belangrijke hefboven als ruimtelijke ordening, openbare werken, de inrichting van pleinen, stoepen en stationsomgevingen. De lokale ambtenaren bevoegd voor ruimtelijke ordening zijn ook verantwoordelijk voor de goedkeuring van de plannen op het vlak van toegankelijkheid voor alle openbare gebouwen, bijvoorbeeld cafés, restaurants, appartementsgebouwen enzovoort.

Om in Vlaanderen iets aan de toegankelijkheid te doen, moet men dus de lokale besturen mee hebben. In veel steden en gemeenten heeft het toegankelijkheidsbeleid de laatste jaren reeds vorm gekregen. Sommige hebben ook een schepen bevoegd voor toegankelijkheid. Men kan de lokale besturen verder ondersteunen, niet alleen financieel maar ook informatief (best practices delen), zodat een en ander echt in de 'hearts and minds' van de lokale bestuurders geraakt. De conceptnota bevat een zeer uitgebreide bijlage, afkomstig van Inter Vlaanderen, waarin dit concreet beschreven staat.

1.3.3. Inter Vlaanderen ondersteunen

Inter Vlaanderen beschikt over de nodige expertise om adviezen te verlenen. In de realiteit botst het agentschap echter op een aantal beperkingen. Een eerste is dat Inter geen echt Vlaams agentschap is. Het betreft een gemengde organisatie met publieke en private middelen. Inter wil de eerste partner zijn voor de lokale besturen om advies te geven, maar ook voor andere partners die openbare werken realiseren. In de praktijk schieten de middelen echter tekort, blijkt de naambekendheid nog onvoldoende te zijn en ontbreekt vaak de bereidheid om te samenwerken met Inter.

De spreker meent dat men de rol van Inter Vlaanderen moet promoten. Men moet de reflex hebben om met Inter te samenwerken als er bouwplannen worden gemaakt. De manier waarop dit moet gebeuren – extra financiering, decretale rol – kan worden bekeken. In de conceptnota staan alvast een aantal suggesties.

1.3.4. Algemene Toegankelijkheidsverplichting verruimen

In 2009 werd een Stedenbouwkundige Toegankelijkheidsverordening in het leven geroepen. Die verordening had ervoor moeten zorgen dat alle openbare gebouwen perfect toegankelijk zijn. Tien jaar later moet men vaststellen dat die doelstelling niet werd behaald. Inter Vlaanderen heeft hieromtrent een uitgebreid onderzoek gedaan en daaruit is gebleken dat geen enkel van de meer dan vijftig onderzochte openbare gebouwen voldeed aan de stedenbouwkundige verordening. Na tien jaar blijkt dat de verordening niet wordt toegepast en nog minder gecontroleerd en dat er geen sancties aan worden verbonden. Heel frappant was dat sommige gebouwen op plan wel voldeden, maar dat er in de uitvoering geen rekening werd gehouden met de toegankelijkheidsverplichting.

Als men zoiets op andere beleidsdomeinen zou vaststellen, zou men daar onmiddellijk een actie aan verbinden. Dat zou men ook moeten doen in het kader van de toegankelijkheidsverplichting, zodat die verordening wel een efficiënt middel wordt.

1.3.5. Toegankelijkheid in onderwijs en innovatie

Het concept van de toegankelijkheid komt amper aan bod in de curricula en de leerplannen van richtingen waarin dit nochtans essentieel is, zoals bijvoorbeeld de bouw- of architectuurrichtingen. Uit die richtingen komen de mensen die de toegankelijkheid in de praktijk moeten realiseren, maar ze krijgen weinig of geen gegede informatie over wat toegankelijkheid inhoudt. In een richting als Productdesign daarentegen is universal design van producten wel een essentieel onderdeel van de opleiding. Het concept van de toegankelijkheid moet dus worden opgenomen in de leerplannen van architecten en bouwkundigen.

Er zijn veel innovatieve manieren om toegankelijkheid vorm te geven. Op die manier kan innovatie een belangrijke hefboom voor toegankelijkheid worden.

1.3.6. Digitale toegankelijkheid

Vlaanderen wil radicaal digitaal gaan en zeker sinds het uitbreken van de coronacrisis heeft iedereen de mond vol over digitaliseren. Tegelijkertijd stelt men vast dat er verschillende snelheden zijn. Er is immers een grote groep mensen die niet vertrouwd is met het gebruik van digitale middelen. Ook in het onderwijs is het niet evident om iedereen digitaal les te geven. Als de overheid, terecht, inzet op digitalisering, is het van belang dat iedereen mee is.

De spreker geeft het voorbeeld van de bankautomaten die steeds meer uit het straatbeeld verdwijnen. Daar komt dan protest tegen van mensen die de digitale boot gemist hebben en geen geld meer kunnen afhalen. De politieke reactie is dan vaak dat men eist dat bankautomaten toch verplicht in elk dorp aanwezig moeten zijn. Een betere reactie zou zijn ervoor te zorgen dat die mensen mee zijn met de digitalisering.

2. Bespreking

2.1. Tussenkomst van Paul Van Miert

Paul Van Miert merkt op dat toegankelijkheid een thema is dat in het Vlaamse regeerakkoord heel wat aandacht kreeg. Zijn fractie staat dan ook achter dit principe. Hij bevestigt dat toegankelijkheid nog te vaak wordt bekeken vanuit het perspectief van personen met een handicap, terwijl men dit breder moet bekijken. Het is belangrijk om de samenleving hierrond te sensibiliseren.

Niettemin is de spreker van oordeel dat de slinger niet te ver mag doorslaan. Men moet er zich voor hoeden om allerlei verplichtingen met mogelijke sancties en boetes in regelgeving te gieten. Mensen sensibiliseren lijkt een betere aanpak.

De conceptnota legt een belangrijke opdracht bij de gemeentebesturen. De spreker beaamt dit maar waarschuwt er toch voor dat men niet zo maar allerlei verplichtingen van bovenaf kan gaan opleggen. De lokale autonomie moet worden gerespecteerd. Het referentiekader in de conceptnota kan wel een handige basis vormen, aangezien het de gemeente toelaat om aan maatwerk te doen. De gemeenten hebben hier de laatste jaren trouwens al hard op ingezet op basis van charters en convenanten die met Inter werden afsloten. Uiteraard zijn er steeds verbeterpunten mogelijk en hier en daar zullen er nog wel blinde vlekken zijn. Om hieraan tegemoet te komen, moet vanuit Vlaanderen eerder aan sensibilisering worden gedaan.

In de conceptnota worden heel wat elementen aangehaald waarvoor andere beleidscommissies bevoegd zijn. De spreker verwijst naar openbaar vervoer (masterplan bij De Lijn, oprichting van mobiliteitscentra, vervoer op maat binnen de vervoerregio), dat beter in de commissie voor Mobiliteit aan bod komt. Alle aspecten van wonen, bouwen en ruimtelijke ordening zijn erg technisch van aard en worden ook beter in de bevoegde commissies besproken. De conceptnota raakt verder aan bevoegdheden als Onderwijs, Wetenschap en Innovatie.

De spreker zegt nog het budgettaire kader goed te willen bewaken. Verder is hij van oordeel dat het niet aan het parlement is om de studie-invulling te gaan bepalen. Het concept van universal design is weliswaar heel belangrijk, ook in functie van ontwikkelingen als vergrijzing en vermaatschappelijking van de zorg, maar de N-VA hoedt er zich voor om voor bepaalde studierichtingen resultaatsverbintenissen voor de studenten op te leggen. Men dient hier voorzichtig mee om te springen en geen precedentes te scheppen.

Paul Van Miert kan zich helemaal vinden in het voorstel om Inter als expertisecentrum te erkennen. Inter is en blijft een belangrijke schakel die nog verder kan worden uitgebouwd. Men dient wel te waken over de adviserende en de sensibiliserende rol, zonder over te schakelen naar een sanctionerende rol. Het toekennen van een handhavende rol aan Inter gaat te ver. Inter moet een centrum van expertise en ervaring zijn en blijven.

De spreker is geen voorstander van een apart transversaal plan. Hij wil het toegankelijkheidsbeleid kaderen binnen het ruimere gelijkkansenbeleid. Men kan dan inzetten op de voorbeeldfunctie van de overheid, het stimuleren van de lokale besturen, een brede informatieverstrekking en een efficiënte en doelgerichte regelgeving.

Paul Van Miert besluit dat toegankelijkheid een belangrijk thema is. De conceptnota bevat in dat verband heel wat goede zaken. Toch waarschuwt hij dat men moet opletten voor een te zware overheidsinterventie. Dat zou contraproductief kunnen werken op het draagvlak dat nodig is voor een toegankelijkheidsbeleid.

2.2. Tussenkomen van Sam Van Rooy

Sam Van Rooy kan zich op het eerste gezicht in grote lijnen vinden in de conceptnota. Hij stelt wel vast dat die raakt aan veel verschillende beleidsdomeinen (Onderwijs, Mobiliteit, Ruimtelijke Ordening enzovoort). Hij deelt ook de bedenking van Paul Van Miert over het spanningsveld tussen het sensibiliserende en het sanctionerende.

De spreker verwijst naar de opmerking van de indiener van de conceptnota dat er in architecturale plannen vaak wel aandacht is voor infrastructurele ingrepen met het oog op een betere toegankelijkheid voor mensen met een handicap, maar dat dit in de uitvoering wordt genegeerd. Als ingenieur Bouwkunde heeft de spreker in de wegenbouw vaak plannen van architecten moeten uitvoeren. Als voorbeeld verwijst hij naar de aanleg van blindengeleidetegels die achteraf in de stoep of in het fietspad moeten worden ingezaagd. Dit brengt uiteraard meerkosten met zich mee. Hoe komt het echter dan dat die voorziene ingrepen uiteindelijk niet worden uitgevoerd? Als dat in de plannen voorzien is, moeten die werken gewoon uitgevoerd worden. Als sensibilisering niet werkt, kan een handhavend of sanctionerend middel wel goed zijn.

De spreker besluit dat mensen die geen handicap hebben, zich moeilijk kunnen voorstellen hoe het moet zijn om met een handicap door het leven te gaan. In het dagdagelijkse leven staat men daar nooit bij stil. Mogelijk is dat een van de hoofdoorzaken dat toegankelijkheidsvoorzieningen, hoewel gepland en gevraagd, toch niet worden uitgevoerd. Hoe ziet de indiener dat?

2.3. Tussenkost van Ann De Martelaer

Ann De Martelaer vindt dat de conceptnota interessante beschouwingen, ambities en adviezen bevat. De Groenfractie kan daar alleen maar achterstaan. Mocht de conceptnota zijn ingediend als paper, dan zou de indiener daar als student hoogstwaarschijnlijk goede punten voor hebben gekregen.

Toegankelijkheid mag niet langer als iets vrijblijvends gezien worden, maar ook niet louter als een verplichting. Investeren in toegankelijkheid is toekomstgericht en het is een investering die loont.

Conceptnota's zijn aanzetten tot nieuw beleid, maar er is al heel wat bestaande regelgeving inzake toegankelijkheid. De spreker zal specifiek ingaan op de toegankelijkheid van publieke gebouwen.

De Vlaamse regelgeving over de toegankelijkheid van publieke gebouwen is al sinds 1 maart 2010 van kracht. De vorige Vlaamse Regering had Inter daarom de opdracht gegeven om een evaluatie van de Toegankelijkheidsverordening te maken. Het rapport van Inter schetst geen fraai beeld: de regelgeving wordt in belangrijke mate niet of verkeerd toegepast of de uitvoering stemt niet overeen met de ingediende plannen. De onderzoekers van Inter stellen in hun rapport dat de toegankelijkheidsregelgeving veel effectiever en efficiënter ingezet moet worden.

Ze formuleerden zes aanbevelingen die als hefboom kunnen dienen om de toegankelijkheid in Vlaanderen een impuls te geven. Deze zes hefboomen zijn: de regelgeving verduidelijken en aanpassen; een betere toepassing van de regelgeving ondersteunen; controle, handhaving en monitoring van de performantie van de regelgeving; inzetten op een kenniscontinuüm voor toegankelijkheid; positieve waardering als impuls voor integrale toegankelijkheid; een groeipad voor bestaande gebouwen. De spreker doet een oproep om alvast deze hefboomen op te nemen.

De spreker verwijst ook naar een studie van Unia uit 2019 waarin concrete aanbevelingen voor de lokale overheden en de Vlaamse overheid zijn uitgewerkt. Een van de aanbevelingen is om een ambitieus toegankelijkheidsplan te maken voor Vlaanderen, met een duidelijk einddoel, een nulmeting en een stappenplan met een tijdspad en een budget, om alle Vlaamse gebouwen en hun omgeving stap voor stap toegankelijk te maken.

Men beschikt dus over twee studies die ter beschikking zijn en waarin concrete aanbevelingen worden gedaan. Ook in het Vlaamse regeerakkoord staan ambitieuze plannen inzake toegankelijkheid. Onder de hoofding 'toegankelijke leefomgeving' staat op pagina 150 dat "een integraal toegankelijke leefomgeving de sleutel is tot een maatschappij waarin iedereen gelijke kansen heeft. We kiezen voor een inclusieve maatschappij, met oog voor de fysieke en digitale administratieve toegankelijkheid voor alle burgers en met gespecialiseerde dienstverlening op maat voor mensen met een handicap of chronische aandoening." Op pagina 190 wordt ingegaan op toegankelijkheid op het vlak van onroerend erfgoed, op pagina 220 gaat het over toegankelijkheid inzake ruimtelijke ordening en op pagina 260 inzake mobiliteit.

De spreker besluit dat de conceptnota mooie principes bevat. Ze dringt er echter bij de meerderheid op aan dat zij het regeerakkoord uitvoert zoals dat werd vooropgesteld.

2.4. Tussenkost van Maxim Veys

Maxim Veys dankt Maurits Vande Reyde en de andere indieners voor het werk dat ze in deze conceptnota hebben gestoken. Hij noemt het een sterk werk dat een oprecht engagement richting een echt integraal toegankelijk Vlaanderen uitstraalt.

Hij hoopt dat iedereen die ambitie, die volgehouden inspanningen op vele domeinen vraagt, kan delen.

De conceptnota heeft twee grote verdiensten. Ten eerste is de scope zeer breed. Toegankelijkheid wordt breed ingevuld en heel wat verschillende beleidsdomeinen worden aangeraakt. Ten tweede is de conceptnota helder opgebouwd. Door duidelijke beleidsaanbevelingen naar voren te schuiven en vooral aan elke beleidsaanbeveling een concreet einddoel te koppelen, vormt het geheel een zeer helder document. De concrete beleidsaanbevelingen zijn ook de juiste aanbevelingen.

De spreker meent dat men vooral buy-in moet creëren, onder andere bij lokale overheden, om structureel in te zetten op toegankelijkheid, door goede voorbeelden te verspreiden, door het opzetten van een centrale databank met alle informatie omtrent de toegankelijkheid van publieke gebouwen enzovoort.

De indieners stellen terecht dat toegankelijkheid geen vrijblijvende keuze meer mag zijn. Kunnen participeren aan de samenleving is een fundamenteel recht, geen optie. Het zou goed zijn mochten de ministers Somers en Demir werk maken van een concreet actieplan.

Inter speelt een belangrijke rol, niet alleen op het vlak van controle, een rol die het agentschap zeker moet spelen, maar ook in het kader van de begeleiding en ondersteuning van lokale besturen. In de nota worden heel wat potentiële opdrachten aan Inter toegewezen, maar vele opdrachten daarvan zitten vandaag al in het takenpakket van Inter. Hoe kan het agentschap die opnemen met het oog op een performantere werking?

De spreker steunt ook de vraag naar een duidelijk juridisch kader inzake de toegankelijkheidsverplichting en het bindend maken van universal design. Er dienen ook de nodige investeringen te worden gedaan. Zo is er bijvoorbeeld de dramatische staat van de bushaltes. Het is goed dat minister Lydia Peeters hiervoor in budget voorziet, al mag het altijd wat meer zijn. De spreker kijkt dan ook uit naar bijkomende middelen op diverse domeinen.

Tot slot stelt Maxim Veys voor dat het Parlementair Informatiecentrum een informatiedossier zou aanleggen over de verschillende elementen in deze conceptnota. Dit zou nuttig zijn met het oog op concretisering en het opstellen van actieplannen. Het dossier zou best informatie bevatten over de bevoegdheidsverdeling op de verschillende niveaus (ook lokaal), wat voor elk van de domeinen die worden aangeraakt in de conceptnota de Vlaamse bevoegdheden zijn, in welke domeinen er vandaag richtlijnen zijn inzake universal design, en in welke mate die overeenstemmen met de Stedenbouwkundige Toegankelijkheidsverordening.

2.5. Tussenkomen van Tinne Rombouts

Tinne Rombouts dankt Maurits Vande Reyde voor de conceptnota, die een problematiek aankaart die iedereen aanbelangt. De conceptnota biedt een brede kijk op hoe toegankelijkheid en universal design beter ingang kunnen vinden in Vlaanderen. In Vlaanderen zijn er ongeveer 170.000 personen met een beperking, waarvan bijna 30.000 personen met een rolstoel. Die mensen worden vandaag geconfronteerd met moeilijkheden om zich te verplaatsen of om gebouwen te betreden. Toegankelijkheid is dan ook een belangrijk uitgangspunt als men een werkelijk inclusieve samenleving wil realiseren. Een verdienste van de conceptnota is dat ze toegankelijkheid niet beperkt tot fysieke toegankelijkheid, maar ook aandacht heeft voor digitale toegankelijkheid en geletterdheid. In dit coronatijdperk heeft men kunnen vaststellen dat ook de digitale toegankelijkheid een belangrijk issue is waarop antwoorden moeten worden geboden.

De spreker verwijst naar het evaluatierapport van Inter over de Toegankelijkheidsverordening. Uit het rapport blijkt dat die verordening een belangrijk instrument is waarop men kan voortbouwen, maar op zich is dat onvoldoende. De Toegankelijkheidsverordening speelt slechts in op één controlemoment, namelijk bij de vergunningsaanvraag. In het evaluatieverslag valt te lezen dat slechts 9 van de 147 onderzochte dossiers bij de bouwaanvraag een correcte toepassing van de Vlaamse Toegankelijkheidsverordening hadden. Na effectieve uitvoering bleek geen enkel van deze dossiers nog volledig te voldoen aan de vereisten van de Toegankelijkheidsverordening. Er is dus nog werk aan de winkel om tot meetbare resultaten te komen.

Op welke manier kan men concrete voorstellen doen om in de regelgeving stappen vooruit te zetten? Het is niet door het opstellen van een verordening of decreet dat men automatisch een mentale klik krijgt. Men zou eigenlijk een toegankelijkheidsreflex moeten ontwikkelen bij eenieder die op een of andere manier meebouwt aan de samenleving, die investeert in het openbaar vervoer, gebouwen, het openbaar domein of digitale toegankelijkheid. De overheid heeft hierin een belangrijke (voorbeeld)rol te spelen, zowel op lokaal als bovenlokaal niveau. Maar het is belangrijk om ook particulieren in dit verhaal mee te nemen.

Er wordt in de conceptnota zeer terecht een sterk pleidooi gehouden om het mandaat van Inter te versterken. Inter verzamelt alle expertise inzake toegankelijkheid. Het is belangrijk dat Inter die expertise ten volle kan uitrollen. Dit kan via sensibiliserende acties, het aanbieden van opleidingen, ondersteuning bij het uitwerken van een normerend kader, het afleveren van concrete adviezen enzovoort. Het mandaat van Inter zou inderdaad moeten worden versterkt, zoals ook in de conceptnota terecht wordt aangegeven. Inter kan alle partners, zowel overheid als burgers, mee betrekken in dit verhaal.

De overheden hebben een voorbeeldrol te vervullen. In eerste instantie moet men de principes van toegankelijkheid in de eigen gebouwen nauwgezet toepassen. Dat geldt sowieso voor nieuwe gebouwen, maar ook voor de inrichting van het openbaar domein, waar aandacht voor toegankelijkheid vandaag nog geen evidentie is. Ook inzake openbaar vervoer zijn er nog extra winsten te halen.

Het is een goede suggestie om good practices zo veel mogelijk te delen met steden en gemeenten. De lokale besturen kunnen rond hun eigen gebouwen werken, beslissen mee over vergunningen en hebben een belangrijke sensibiliserende rol.

De Toegankelijkheidsverordening is een belangrijk en interessant instrument maar men bereikt er niet mee wat men wil bereiken. Men moet erover nadenken hoe dat instrument kan worden versterkt. Vandaag grijpt de Toegankelijkheidsverordening slechts in op het ogenblik van de vergunning. Er is evenwel ook een voortraject, namelijk het ogenblik dat iemand de opdracht geeft om een plan voor een woning, een gebouw of een openbare weg op te maken. Die opdrachtgevers moeten ervan overtuigd zijn dat de toegankelijkheid belangrijk is. Ook de architecten, de ontwerpers, de tekenaars en de uitvoerders moeten mee zijn in het verhaal. Daarom moet de toegankelijkheid meer aandacht krijgen in de opleiding van die mensen. Toegankelijkheid moet een vertrekbasis zijn en niet louter een extra vraag.

Op het ogenblik dat een plan wordt opgemaakt, moeten de mensen weten wat het normerend kader is. De Toegankelijkheidsverordening is een goede eerste stap, maar er kunnen nog meer concrete en sectorspecifieke normen worden opgemaakt, zonder daarbij betuttelend op te treden. Als een vergunning wordt ingediend, zouden de behandelende ambtenaren over een checklist moeten kunnen beschikken waarop ze kunnen afvinken of de plannen aan de normen voldoen. Men kan nu eenmaal niet verwachten dat elke lokale omgevingsambtenaar een expert is inzake toegankelijkheid. Het moet wel mogelijk blijven om afwijkingen te

voorzien voor projecten die niet volledig inpasbaar zijn. Het is dan echter belangrijk dat experts zich daarover buigen. Daar kan Inter een rol spelen ter ondersteuning van de lokale omgevingsambtenaren.

Na het voortraject en het moment van de vergunning volgt de periode van realisatie. Dan is het belangrijk dat de werfleider permanent oog heeft voor de toegankelijkheid. Verder is er de handhaving. Vandaag is er geen specifieke toetsing op toegankelijkheid bij de aanleg van bijvoorbeeld gebouwen, wegen of stoepen. Men kijkt wel of het lastenboek goed is uitgevoerd. Maar ook dan blijft handhaving belangrijk, zo blijkt uit de evaluatie van de Toegankelijkheidsverordening. De oplevering is het moment om na te kijken of alles zoals gewenst en opgelegd, werd uitgevoerd. Daar kan een momentum worden ingebouwd om de toetsing te doen.

Op die manier heeft men drie momenten waar controles kunnen worden ingebouwd om de toegankelijkheid te verzekeren.

De indieners van de conceptnota willen een duidelijk groeipad afbakenen zodat de publieke gebouwen en de publieke ruimte toegankelijk zijn tegen 2050. Dat is een mooie doelstelling, maar ze ligt wel nog ver in de toekomst. De spreker vindt het belangrijk dat de overheid ook doelstellingen op korte en middellange termijn vooropstelt. Men mag best wat ambitieuzer zijn om de inclusieve samenleving na te streven.

Vaak wordt toegankelijkheid nog gezien als een extra opdracht en als extra kosten. In de communicatie en sensibilisering moet men echter benadrukken dat dit helemaal het geval niet hoeft te zijn, op voorwaarde dat men reeds vanaf het begin oog heeft voor de toegankelijkheid. De spreker verwijst naar het voorbeeld van de meegroeiwoningen en het aanpasbaar bouwen.

Tinne Rombouts besluit dat ze een aantal suggesties met het oog op concretisering heeft willen aanbrengen op een boeiende conceptnota die de steun van haar fractie krijgt.

3. Antwoorden van Maurits Vande Reyde

Maurits Vande Reyde dankt de leden voor de aandacht voor en de opmerkingen op zijn conceptnota. Hij heeft zijn antwoorden in een zestal punten gebundeld.

De persoonlijke bedoeling met de conceptnota was een strategische visie te ontwikkelen op wat toegankelijkheid inhoudt en hoe Vlaanderen in die richting kan evolueren. Het klopt dat er in de verschillende commissies al enkele aspecten van toegankelijkheid aan bod komen. Dat was tijdens de vorige zittingsperiode ook al het geval. Het zou echter goed zijn om al die initiatieven te bundelen en strategisch over toegankelijkheid na te denken.

De bedoeling zou zijn om in deze commissie bevoegd voor Gelijke Kansen een globale strategie te ontwikkelen in de vorm van een transversaal beleidsplan. Dat plan hoeft niet in detail reeds de uitvoeringsmethodieken te bevatten, want dat is inderdaad de taak van de verschillende vakcommissies en vakministers. Het plan moet de verschillende deelaspecten wel in een globale visie bundelen en de vooruitgang ervan monitoren. De spreker verwijst naar het voorbeeld van Noorwegen. Dat land heeft in 2009, met een vervolgtraject in 2015, een strategisch plan opgesteld met key performance indicators, met aanduiding van waar men binnen een bepaalde termijn wil staan en met mogelijkheid tot monitoring. Deze commissie bevoegd voor Gelijke Kansen zou iets gelijkaardigs kunnen opzetten.

Het klopt dat er in het verleden al inspanningen zijn gedaan met het oog op een verbetering van de toegankelijkheid. Ook het Vlaamse regeerakkoord bevat

voornemens in dat verband en sommige initiatieven zijn trouwens al ver gevorderd, bijvoorbeeld het toegankelijkheidsplan van De Lijn.

Paul Van Miert toonde zich geen voorstander van een transversaal plan omdat het te veel zou ingrijpen op bevoegdheden. Maurits Vande Reyde kan die gedachtegang gedeeltelijk volgen. Het is niet de bedoeling om vanuit Gelijke Kansen allerlei verplichtingen mee te geven aan de vakministers. De bedoeling is wel om tot een globale strategie te komen in samenwerking met de verschillende ministers. Dit moet uitmonden in een plan dat kan worden opgevolgd, zodat men over twintig jaar kan evalueren waar men op het vlak van toegankelijkheid staat.

Maxim Veys vroeg verduidelijking over de specifieke bevoegdheden en de van toepassing zijnde doelstellingen. Maurits Vande Reyde antwoordt dat die aspecten onderdeel zijn van het transversaal plan. Stel dat men vooruitgang wil boeken op het vlak van digitalisering, dan moet men eerst definiëren wie daarvoor verantwoordelijk is, welke doelstellingen worden nagestreefd enzovoort. Verschillende sprekers haalden het principe 'leading by example' aan. Als men eigen gebouwen heeft of men beschikt over eigen openbaar vervoer, dan kan men vrij gemakkelijk doelstellingen ontwikkelen en zorgen dat men als overheid het goede voorbeeld geeft.

De spreker besluit dat Gelijke Kansen bij uitstek het domein is om een transversale aanpak uit te werken. Hij maakt de vergelijking met de aanpak van kansarmoede. Ook daar heeft men een globale visie nodig maar de uitwerking dient op veel beleidsdomeinen te gebeuren. Hij hoopt dat men het in deze commissie eens kan geraken over een globale visie op toegankelijkheid, die kan uitmonden in een globaal plan dat dient als de monitoringbijbel van alle afzonderlijke acties.

Er werd opgemerkt dat men een en ander budgettair goed in de gaten moet houden. De slinger mag inderdaad niet te ver doorslaan. Het is niet de bedoeling om bestaande gebouwen die niet toegankelijk zijn manu militari te gaan ombouwen en boetes op te leggen. Het is in de eerste plaats een kwestie van mentaliteit, van aandacht geven aan toegankelijkheid en beseffen dat dit belangrijk is. Het gaat dan niet noodzakelijk over meer kosten, meer lasten, meer administratie en meer personeel. Belangrijk is te beschikken over de juiste informatie, weten wie wat moet doen. De bedoeling is vooral om het beter te maken voor de toekomst, niet om eigenaars van gebouwen op kosten te jagen door alles te laten aanpassen. Vandaar ook dat in de titel van de conceptnota wordt verwezen naar het jaar 2050. Het gaat om een evolutie en niet om een revolutie.

Maurits Vande Reyde verwijst naar de evaluatie van de Toegankelijkheidsverordening door Inter. Die studie toonde aan dat de Stedenbouwkundige Toegankelijkheidsverordening amper wordt nageleefd. Er werd een steekproef gehouden bij ruim vijftig gebouwen en geen enkel daarvan bleek in orde te zijn. Dan kan men zich afvragen of die Stedenbouwkundige Toegankelijkheidsverordening, die toch al tien jaar bestaat, wel het juiste instrument is. Of misschien is ze wel het juiste instrument maar wordt ze niet correct geïmplementeerd.

De studie van Inter heeft heel gedetailleerd onderzocht wat de oorzaak is van het feit dat de Stedenbouwkundige Toegankelijkheidsverordening niet wordt nageleefd. Hierover werd op 24 juni 2020 een hoorzitting gehouden in de Verenigde Commissies voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en Inburgering en voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 416/1). Uit de evaluatie bleek dat de mensen die de verordening in de praktijk moeten uitvoeren er te weinig mee vertrouwd zijn. Verder werd vastgesteld dat de controle en de handhaving eigenlijk onbestaande zijn. Lokale ambtenaren beschikken hiervoor niet over de nodige expertise. Bovendien was er geen handhavingsprioriteit. Niemand maakte zich zorgen omdat er geen sancties aan werden verbonden.

Frappant was dat sommige gebouwen op plan wel in orde waren, maar dat tijdens de realisatie het plan niet werd nageleefd.

Voor de toekomst zou men ervoor moeten zorgen dat de Stedenbouwkundige Toegankelijkheidsverordening wel werkt. Daarom is het nodig die regelgeving aan te passen. Het is niet de bedoeling om naar striktere of extra regelgeving te gaan, maar wel om de regelgeving effectief te laten werken.

De spreker geeft Tinne Rombouts gelijk dat het probleem zich in de hele keten situeert. Er is het voortraject, de vergunning en de uitvoering. Al die fases zouden een krachtig middel kunnen zijn, maar vandaag schiet men daar tekort. Als men bij de oplevering niet handhaaft, is het logisch dat mensen zich niet aan de plannen houden. De spreker verwijst naar het energieprestatiecertificaat voor woningen. Dat systeem met betrekking tot energieprestaties van gebouwen werkt in de praktijk wel. Ook voor de Toegankelijkheidsverordening heeft men een systeem nodig dat effectief werkt, al hoeft dat niet noodzakelijk een kopie te zijn van dat van het energieprestatiecertificaat.

Tinne Rombouts pleitte voor een duidelijk normerend kader en een checklist voor lokale ambtenaren om de opvolging te doen. Dit lijkt de spreker zeer belangrijk want vandaag weet niemand goed hoe met de Stedenbouwkundige Toegankelijkheidsverordening om te gaan. Het is dus nodig om naar een meer effectieve regelgeving te gaan. Dit zou als strategische doelstelling in het strategisch plan moeten staan.

Sam Van Rooy vroeg hoe het komt dat veel zaken die op plan zijn voorzien, toch niet in orde zijn. De spreker denkt dat de mensen op het terrein wel ervaring hebben met bepaalde technische aspecten, maar dat ze vaak het globale plaatje uit het oog verliezen. De integrale toegankelijkheid wordt nog onvoldoende globaal bekeken. Uit de studie van Inter blijkt dat er eigenlijk geen controlemechanisme bestaat, zodat de incentives ontbreken om geplande voorzieningen in de praktijk uit te voeren. Dit gebrek aan controle wordt door mensen uit de bouwsector bevestigd.

Het klopt dat men de problematiek pas beseft als men er effectief mee wordt geconfronteerd. Voor de spreker kwam die bewustwording na het ongeval van zijn zus. Voordien stond hij er niet bij stil dat een groot deel van de openbare ruimte niet door iedereen kan worden gebruikt of dat het openbaar vervoer niet voor iedereen toegankelijk is.

Maurits Vande Reyde is het 100 procent eens met de opmerking dat men de lokale autonomie moet respecteren. De Vlaamse overheid moet geen keizer-koster gaan spelen door te beslissen welke kasseien de lokale besturen moeten aanleggen of welke openbare gebouwen ze moeten aanpakken. De bedoeling is om een partner van de lokale besturen te zijn. De Vlaamse overheid moet ervoor zorgen dat de lokale besturen over de juiste informatie beschikken, dat best practices worden gedeeld en dat de lokale ambtenaren worden ondersteund bij de controle op de naleving van de Stedenbouwkundige Toegankelijkheidsverordening.

Paul Van Miert vond het niet nodig om in te grijpen in de leerplannen. De spreker beaamt dat de politiek niet moet bepalen of toegankelijkheid een vak moet zijn. Maar politici zouden wel de mogelijkheid moeten hebben om accenten in de leerplannen aan te brengen. Een van de conclusies van de studie van Inter was dat er in de opleidingen in Vlaanderen heel weinig aandacht aan toegankelijkheid wordt besteed. De spreker maakt opnieuw de vergelijking met het ontwerpen van een dagdagelijks product als een gsm. In de opleidingen voor productdesign krijgt het concept van universal design wel een belangrijke plaats. Die principes zou men ook kunnen voorzien in de opleiding van architecten, bouwheren en mensen die de werken in de praktijk uitvoeren zoals metselaars. De aandacht voor toegankelijkheid in

de leerplannen is dus wel een belangrijk punt. Dat betekent natuurlijk niet dat men in allerlei leerplannen moet gaan inbreken. Maar men kan als doelstelling wel vooropstellen dat het belang van toegankelijkheid aan bod komt in een aantal studierichtingen.

Inter Vlaanderen heeft een beetje een vreemd statuut. Het agentschap is gedeeltelijk privaat gefinancierd maar krijgt ook overheidssubsidies. Inter zit in de speciale situatie dat het de eerste adviseur is van de overheden inzake toegankelijkheid maar tegelijk is het takenpakket op dat vlak niet duidelijk gedefinieerd. Inter kan wel worden ingeschakeld maar dat gebeurt meestal op een ad-hocbasis. Ook de subsidiëring gebeurt voor een deel ad hoc. Sommige provincies geven subsidies maar andere niet; sommige gemeenten hebben een extra raamovereenkomst afgesloten maar dat is niet overal het geval. Inter moet bijgevolg in een heel flou veld werken. Het agentschap neemt die rol goed op, maar de effectiviteit van zijn rol en het nut van zijn expertise zouden veel groter kunnen zijn als men een vergunning beter kan definiëren. Men moet weten wat te doen om de toegankelijkheid van de openbare ruimte te garanderen, welke financiering men daarvoor op langere termijn kan krijgen en wat de concrete taken daarin zijn.

Inter zou een meer afgebakende rol moeten krijgen. Dat betekent niet dat het agentschap boetes moet beginnen uitschrijven. Het is niet de bedoeling om van Inter een toegankelijkheidspolitie te maken. Het lijkt wel evident dat Inter, gelet op de expertise, een grotere rol moet krijgen inzake normering en adviezen. De spreker ziet dit als een werk van iets langere adem dat parallel kan lopen aan de opbouw van het door hem voorgestelde strategisch plan. Naarmate men vanuit Vlaanderen de doelstellingen beter kan definiëren, zal men wellicht ook beter weten waarvoor men Inter kan inschakelen.

Maurits Vande Reyde hoopt tot besluit dat er vanuit Gelijke Kansen overeenstemming kan ontstaan over een globale transversale aanpak op basis van een strategische visie met concrete doelstellingen en monitoring.

4. Replieken

Maxim Veys merkt op dat *leading by example* een belangrijk principe is. Hij vraagt zich in dat verband af waar iemand in een rolstoel zitting kan hebben in de plenaire vergadering van het Vlaams Parlement.

Kris Van Dijck antwoordt dat die mogelijkheid wel bestaat in de plenaire vergadering, maar niet op om het even welke plaats. Hij denkt dat het in de meeste commissiezalen moeilijker zal zijn dan in de Koepelzaal. Hij stelt nog dat in het verleden voor een dove collega werd gewerkt met doventolken. Niettemin is de bedenking van Maxim Veys terecht. Iedereen kan tijdelijk in een rolstoel belanden, na een ongeval bijvoorbeeld.

Maxim Veys stelt nog voor dat de commissie aan het Parlementair Informatiecentrum zou vragen een informatiedossier op te stellen over de verschillende elementen in deze conceptnota.

Maurits Vande Reyde zegt dat er over heel wat deelaspecten van de conceptnota reeds specifieke werkzaamheden bezig zijn. Hij verwijst naar resoluties over toegankelijkheid bij De Lijn of de bespreking van de Stedenbouwkundige Toegankelijkheidsverordening in de commissie voor Ruimtelijke Ordening. Deze commissie hoeft daar niet specifiek op in te grijpen, al is de vraag om een aantal zaken beter te onderbouwen begrijpelijk. Dit kan nuttig zijn.

Ann De Martelaer zou het interessant vinden mocht er een inventaris kunnen worden gemaakt, bijvoorbeeld in een excelbestand, van de initiatieven die reeds bezig zijn. Zo kan men zien wat de stand van zaken is en wat het uiteindelijke doel is.

Maxim Veys zegt dat het Parlementair Informatiecentrum een instrument is dat beschikbaar is voor de commissie. Het zou een dossier kunnen opmaken over de bestaande richtlijnen en regelgeving op de verschillende niveaus en beleidsdomeinen. Dit zou nuttig zijn voor het huidige en het toekomstige parlementaire werk.

Kris Van Dijck zegt dat men aan het Parlementair Informatiecentrum een concrete vraag moet kunnen formuleren. Hij stelt voor dat er enerzijds een overzicht wordt opgemaakt van de verschillende regelgevingen die met toegankelijkheid te maken hebben en anderzijds van wat er aan initiatieven in de verschillende commissies aanhangig is. De leden kunnen eventuele bijkomende vragen aan de commissiesecretaris melden. De voorstellen zullen dan worden gebundeld en aan het Parlementair Informatiecentrum worden bezorgd.

Kris VAN DIJCK,
voorzitter

Paul VAN MIERT,
verslaggever